

Processinriktade kurser

*Kunskap är den stelnade formen av en kunskapande process,
den är en konstruktion av en operation (Piaget)*

Detta uttalande är fundamentalt för att förstå och utveckla processinriktade kurser.

De allra flesta kurser är kunskapsinriktade, de har ett *pensum* som skall *kunnas*. Efter avslutad kurs kontrolleras hur mycket man *kommer ihåg* av det faktiska innehållet. Kunskapen är i någon mening *minneskunskap*. Minnet kommer att begränsa min kunskapsnivå. Därför stipulerar man att *repetition är kunskapens moder*. Sådan kunskap kallar Piaget för *figurativ* och kan beskrivas som "*den figurativa aspekten av människans "kunskapande" (alltid en aktiv mental eller psykomotorisk handling) som ger upphov till perceptioner, föreställningar, minnesbilder, härledning, benämningar och annan symbolisk återgivning ("representation") av fenomen och grupper eller kategorier av fenomen.*"

(<http://www.psykologguiden.se/psykologilexikon/?Lookup=figurativ%20kunskap>).

Sådan kunskapskonstruktion är nödvändig när man antar ett *vara* i existensen, att något *är*. Samtidigt finns antagandet att allt är i rörelse, vilket leder till ett *bliva*, att något *blir*. Den aspekten på den kunskapande processen är *operativ* och kan beskrivas: "*den operativa aspekten av kunskapande (eng: operative knowledge) är vårt sätt att kombinera, jämföra, omvandla och dra slutsatser*"(a.a.)

Piaget "*var noga med att betona att det är fråga om en figurativ aspekt av kunskap (aspect figuratif de la connaissance) [och] en operativ aspekt (aspect opératif de la connaissance), som kompletterar varandra i de flesta kunskapsakter, inte om två skilda former av kunskapande.*" (a.a.)

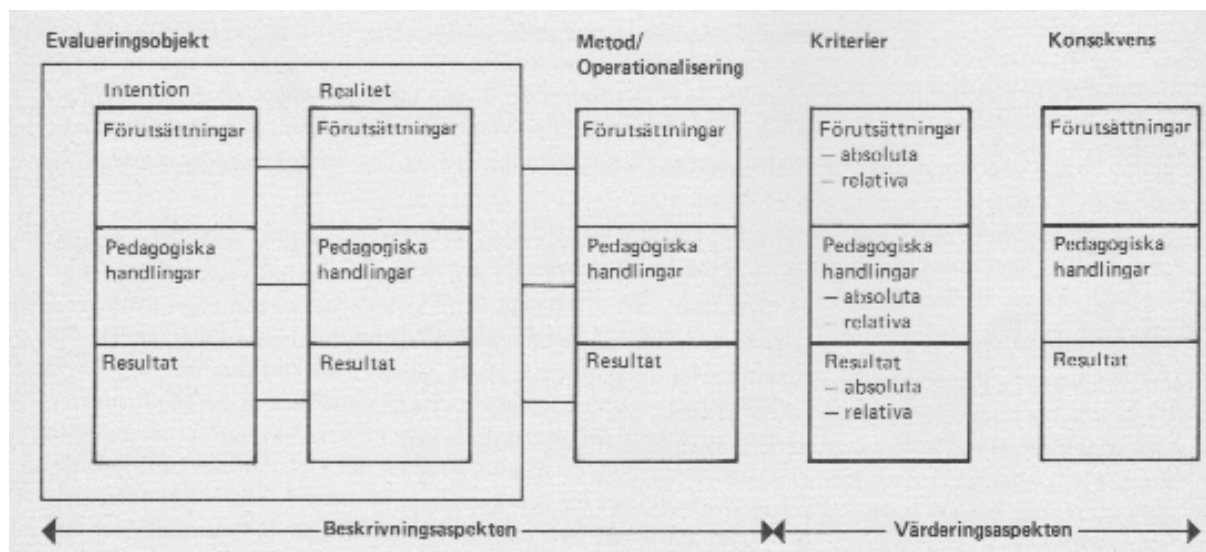
Vi kan alltså förstå den kunskapande processen som en *dialektisk* process: vi kan se de figurativa och operativa aspekterna som varandras motsatser, **samtidigt** som de konstituerar en helhet – en *kunskapande process* (jfr Zenons paradoxer om *Akilles och sköldpaddan* och *den flygande pilen*).

Som i alla dialektiska processer gäller det att fastställa, vilken motsats som utgör *huvudsidan i motsättningen*: den figurativa som lägger tonvikten på *kunskap*, eller den operativa som lägger tonvikten på *kunskapandet*.

I en kunskapskurs krävs en kursplan som fastställer ett givet innehåll (som *pensum*), som skall läras in och har som mål att detta innehåll skall minnas efter kursens slut (helst långt efter). I många fall bestäms även inlärningsmetoderna i förväg (även operationerna stelnar, se t.ex. PBL). En kursplan tenderar att fullt ut bli en konstruktion. En utvärdering av en sådan kurs blir med nödvändighet *summativ* (se nedan).

I en kunskapande kurs, å andra sidan, går det inte att fastställa något *pensum*, innehållet *blir* efter hand till kursens slut. I en kunskapande kurs blir *kreativitet* och *lärande* viktiga komponenter. Man fastställer inte mål, utan strukturerar kursen utifrån *intentioner* som formuleras under kursens gång. En utvärdering blir med nödvändighet *formativ*.

Utbildningsplanering och utvärdering hänger ihop som hand i handske och är en helhet i en dialektisk process. Vi skall utgå från en utvärderingsmodell, presenterad av Stake (1976):



Denna modell är ursprungligen ämnad för kunskapskurser med summativ utvärdering, men kan göra en god utgångspunkt för att klargöra processinriktade kurser.

En föredömlig kursplanering utgår från ett intentionsplan: Vilket resultat eftersträvas? Vilka förutsättningar utgår vi från? När dessa frågor besvarats, ställs den viktiga pedagogiska frågan: vilka pedagogiska handlingar krävs för att det intentionella resultatet skall bli realitet? Föredömligheten ligger i att dessa tre frågor ställs just i denna följd.

Utvärderingen sker genom att man studerar överensstämmelsen för varje kategori och sedan gör en analys av den eventuella diskrepansen mellan intention och realitet. Denna analys ligger sedan till grund för nästa planering o.s.v. Vi får en spiralformad dialektik mellan planering och utvärdering som med automatik ökar utbildningens kvalitet.

När det gäller såväl förutsättningar som resultat och pedagogiska handlingar är det nödvändigt att klargöra konkret vad man menar med de olika aspekterna, så att de är "mätbara" d.v.s. utvärderingsbara. Den grundläggande frågan i utvärdering är i vilken grad intentionerna överensstämmer med realiteten. För att fastställa reella och praktiskt meningsfulla skillnader krävs att det finns tydliga kriterier för när en skillnad utgör en skillnad (Batesons definition av information). När man kommit så långt har man konkret information för att diskutera konsekvenser för framtiden. Denna diskussion är inledningen till nästa kursplanering.

När det gäller en processinriktad kurs ändras förhållningssättet radikalt. För det första kan man inte ha intentioner om resultat eftersom man inte har något mål. Har man inget mål, så kan man inte heller genomföra pedagogiska handlingar, eftersom pedagogik är en manipulativ verksamhet vars syfte är att få de studerande från, kunskapsmässigt sett, en startpunkt till ett mål, antingen den studerande vill eller inte. Slutligen kan man inte heller ha några intentioner om förutsättningarna, eftersom dessa redan från början utgör en realitet. Detta får till följd att hela ovanstående modell ingår i den processinriktade kursen som formativ aspekt. Detta innebär att **varje deltagare ansvarar fullt ut** för det faktiska utfallet av kursen.